

At nytænke udviklingspolitik

AF ANNETTE SKOVSTED HANSEN

SLAGMARK #73
SIDER: 239-243

Som en del af sin samlede udenrigs- og sikkerhedspolitiske udredning, vil regeringen også nytænke sin udviklingspolitik. At nytænke udviklingspolitik er ikke et uønsket, men snarere et længe tiltrængt projekt. Hele paradigmet omkring udvikling står til at blive udfordret, for eksempel af Den Afrikanske Union, Den Økonomiske Kommission for Afrika, Den Afrikanske Udviklingsbank og FN's Udviklingsprogram. Den danske regering har taget udfordringen op, om end muligvis af helt andre grunde og på helt andre præmisser, end jeg ville have gjort. Som historiker ser jeg vores tidsforståelse som nøglen til fornyelse af udviklingspolitikken, og mener, vi bør begynde med at udfordre vores lineære forståelse af tid og dermed problematisere værdsættelsen af idéer om fremdrift.

TID

Tid forstås og leves forskelligt af forskellige mennesker og er til dels kulturelt bestemt. De monoteistiske religioner har dannet fundamentet for civilisations- og udviklingsparadigmerne, der peger fremad. Derimod er flere asiatiske religioner præget af en grundforståelse af tid som cyklisk. Andre opfattelser af tid bygger på en grundtanke om, at tid er multipolær og relativ. Hvis vi forestiller os tid som relationel, følelsesladet og afhængig af møder mellem forskellige og dynamiske perspektiver, har vi forudsætningen for at se vores relationer til de såkaldte udviklingslande eller partnerlande i syd uden at tænke os selv som foran. Ved at tænke os selv som foran og implicit som et land, de andre bør efterligne, lukker vi for seriøse overvejelser af andre muligheder og behov.

Relationel tid giver mulighed for at se Danmarks relationer til lande i syd som gensidige, fleksible, dynamiske og ikke altid med Danmark som et land, der yder, men med mulighed for skiftende indbyrdes udveksling til begge siders fordel eller skiftende fordel. At Danmark med fordel kan lære af og tjene på lande i syd er ikke nyt, og så længe dansk langsigtet egeninteresse ikke betyder misbrug, men er til gensidig vinding, bør det italesættes meget klarere som mål. Dermed åbnes op for langt mere respektfulde og mindre nedladende relationer, der ikke først og fremmest er defineret af en forståelse af, at *vi* er mere civiliserede eller udviklede end *dem*, hvilket bygger på en grundlæggende forståelse af tid som lineær og normativ med fremdrift eller forbedring som mål. I en åben dialog om andre muligheder og behov kunne vi blive overraskede og selv lære nyt.

Dynamisk tid, relativ tid, punkttid, netværkstitid eller relationel tid betyder ikke nødvendigvis, at alt er lige godt. Imidlertid kunne forskellige perspektiver bidrage til at identificere forskellige behov og en ny ansvarsfordeling.

ANSVAR

Relationelt ansvar kunne forme vores nytænkning, så vi tilstræber at skabe og understøtte relationer, der bygger på gensidige fordele snarere end på en tvungen ubetinget gensidig afhængighed med de negative konnotationer, der ligger i de ord. Selvbestemmelse og valgmuligheder beskrives som goder, men for nogen er det en lettelse, hvis andre tager ansvar for beslutninger.

I 1800-tallet var målet civilisation og i 1900-tallet udvikling – i begge tilfælde var det et spørgsmål om, at nogle nationer påtog sig ansvaret og andre lod sig dette ansvar fratage med det formål at ændre sig – underforstået forbedre sig og forbedre tilværelsen for deres befolkninger.

Men det nye århundrede har brug for et nyt paradigme – et, der ikke nødvendigvis fratager nogle ansvar og lader andre dominere dem qua det ansvar, de har tiltvunget eller påberåbt sig. At tage ansvar kræver imidlertid tillid til processen og samarbejdspartnerne.

TILLID

Lige efter at FN's generalforsamling annoncerede de 17 bæredygtige udviklingsmål (SDGer) sidst i september 2015, hvor mål for uddannelse, sundhed og menneskerettigheder kombineres med mål for miljøvenlige tiltag i alle lande, fremlagde Danmark sit finanslovsforslag med store nedskæringer på udviklingsbistanden. Desuden blev midler fra de langsigtede investeringer i udviklingsforskning, i ambassader i samarbejdslande i syd og i udviklingssamarbejder overført til at dække udgifter i forbindelse med flygtninge, der ankom til Danmark. Berørte oplevede disse tiltag som seriøse tillidsbrud, selvom regeringen igen og igen gentog, at Danmark jo stadig er blandt de fem lande, der afsætter over 0,7 procent af deres bruttonationalindkomst til udviklingsbistand.

Siden slutningen af 1940'erne, hvor Jørgen Saxild fra ingeniørfirmaet Kampsax blev bedt om at stå i spidsen for den danske 'hjælp til udviklingslandene', har Danmark opbygget goodwill og tillid i lande i syd. Dette har været en af Danmarks vigtigste eksportvarer og har banet vejen for mange handelsaftaler, diplomatiske sejre og idéudvekslingsnetværk i de mellemliggende syv årtier. Tillidsbruddet i 2015 har allerede og vil også fremover få seriøse konsekvenser for Danmark. Mange lande står på spring for at høste frugten af de danske investeringer, initiativer og den dansk finansierede forskning og kapacitetsudvikling. Dermed vil Danmark lide store tab. Tilliden til Danmark som et ansvarsfuldt samarbejdsland med relationer til lande i syd, der rækker mange årtier tilbage, har lidt et nådesstød, medmindre den danske nytænkning af udenrigspolitikken tilbyder noget bedre, som vi kan leve af fremover.

Hvad kan vi tilbyde af alternativer? Alternativ energiudvikling? Hvis det er en del af svaret at involvere danske virksomheders miljøbevidste teknologi, det danske civilsamfunds rolle i sikringen af miljø- og rettighedsbevidsthed og forskere i og uden for Danmark med erfaring med og i det danske forskermiljø, vil dette umiddelbart matche og danne bro mellem SDGer for udvikling baseret på økonomisk vækst og beskyttelse af miljø, der ellers af mange opleves som modsatrettede mål.

DANMARK OG OMVERDENEN

Danmark har siden FN's grundlæggelse været med til at definere udvikling. Det internationale samfund og enkeltlande såsom Japan er i fuld gang med at gendefinere konceptet og koble det til privatsektor og sikkerhedsspørgsmål. Danmark følger trop.

Konceptet *Aid-to-Trade*, hvor vi går fra at sende udviklingsbistand til at lave handelsaftaler, er blevet et mantra i det internationale samfund. Inddragelse af privatsektor og fokus på *Aid-to-Trade* afspejler den overbevisning, at iværksætterånd og -kompetencer sammenholdt med kapitaltilførsel kan skabe økonomisk vækst. De fleste afrikanske lande har efterspurgt mere retfærdige handelsvilkår lige siden, de blev uafhængige, og har understreget, at de hellere vil have lige handelsvilkår end udviklingsbistand, der betyder donorenes indblanding i interne affære. Netop denne indblanding i interne forhold omgår suverænitetsprincippet, der er grundstenen i det internationale samfund. Argumentet for indblanding er fortsat, at lande bør sikre, at udbyttet af den økonomiske vækst kommer hele befolkningen til gode og ikke kun en elite. De nyeste tal viser imidlertid, at tendensen til ulighed inden for nationer – også i Danmark – er stærkt stigende, hvorimod forskellene mellem lande er for nedadgående. Ingen lande synes at have en løsning og dette byder sig således til som en udfordring, alle lande med fordel kunne gå i åben dialog om at tackle.

At koble sikkerhed med udvikling er ikke nyt – udvikling har siden 1945 været defineret af FN som økonomisk og social udvikling i hele verden for at sikre verdensfreden. De enkelte landes sikkerhed har haft skiftende forudsætninger siden Anden Verdenskrig. Den Kolde Krig lige såvel som perioden siden 1991 har været præget af ufred og usikkerhed i forskellige lande og områder – og selvom nogle lande anses for 'skrøbelige' såsom Somalia og Rwanda, er det ikke udelukkende disse lande, der er blevet ramt af væbnede konflikter både i form af borgerkrige og internationale krige. Denne uforudsigelighed gør tendensen i nytænkningen af den danske udviklingspolitik yderst problematisk. Ambassadør Peter Taksøe-Jensen, der leder udredningen, har allerede før fristen for den endelige rapport fremført idéer om at flytte investeringer i langsigtede mål til kortsigtet støtte til Danmarks nærområder for konflikter, selvom investeringer i langsigtede mål i langt højere grad forbereder os på det uforudsigelige og sikrer, at konflikter ikke opstår og dermed behovet for lappeløsninger.

Det er i denne sammenhæng tankevækkende, at man har valgt at lukke den danske ambassade i Nepal. Denne beslutning udviser en total mangel på anerkendelse af, at Nepal netop nu kvalificerer sig som yderst støtteværdig efter det store jordskælv i april 2015 og ti års politisk ustabilitet kombineret med et nyt potentiale i form af en forfatning, som den nepalesiske regering endelig i sommeren 2015 kunne fremvise. Nepal ligger desuden mellem Kina og Indien, to af de stærkeste asiatiske spillere, og er dermed i høj grad et storpolitisk grænseland.

I Taksøe-Jensens udredning synes Arktisk imidlertid at være den foretrukne storpolitiske scene, der samtidigt kvalificerer som et nærområde, hvor Danmark har været relativt langsom til at melde sig på banen i forhold til Kina, Japan, USA, Norge, Sverige og Canada. Her mener jeg imidlertid, at Danmark ved at fravælge sit forspring i Nepal og Bhutan, qua mange års tæt samarbejde i de lande, udelukker muligheden for at udnytte de storpolitiske sammenhænge mellem Arktisk og Himalayaregionen, som de andre hovedaktører spiller på.

ANSVARSDDELING OG GENETABLERING AF TILLID I DANSK FORANKREDE NETVÆRK

Et overordnet mål i *nytænkningen* af dansk udviklingspolitik bør være at give plads til en mere dynamisk og fleksibel holdning til, at forskellige mennesker har forskellige behov. Nye relationer baseret på gensidig fordel i modsætning til gensidig afhængighed mellem civilsamfundet, erhvervsliv, regeringer, uformelle og formelle netværk mv. i og uden for Danmark kunne bane vejen.

En langt bedre og konstruktiv dialog mellem forskere, praktikere, erhvervsfolk og politikere i Danmark og i andre lande ville kræve langsigtede relationer mellem mennesker, der kunne stole på hinanden. Det er vigtigt, at man hurtigst muligt genetablerer tillid til Danmark i landene i syd og i den forbindelse udnytter de dansk forankrede videns- og idéudviklingsnetværk, vi stadig har adgang til igennem vores kapacitetsudviklingsinitiativer, forsknings- og handelssamarbejder.

Med en relationel tidsforståelse vil vi kunne fremhæve og tage højde for dynamikken i sammensætningen af forskellige perspektiver i forskellige samarbejder og kunne veksle mellem disse i forskellige sammenhænge og dermed gentænke Danmarks og danske interessenters forhold til mennesker og institutioner i syd. Dette vil også automatisk fordre, at vi deler ansvar og prioriterer tillid i relationer over lang tid.

